

Олександр Буханевич,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
керівник служби віцепрем'єр-міністра з питань
європейської та євроатлантичної інтеграції України,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

ORCID: 0000-0001-6397-0715

Алла Івановська,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

ORCID: 0000-0001-8608-5030

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-2>

УДК 342 (477)

Конституційний Суд України: до питання про місце в системі розподілу влад

У сучасний період розвитку української державності, зважаючи на євроатлантичні прагнення України, надзвичайно вагоме значення має ефективне функціонування усіх публічних інституцій, спрямованість їхньої діяльності на забезпечення демократичних засад розвитку суспільства, прав та свобод людини і громадянина, утвердження верховенства Конституції. Важлива роль у здійсненні цих завдань належить Конституційному Суду України. Варто

зазначити, що Конституційний Суд здебільшого прийняв основні принципи організації і функціонування аналогічних органів, які діють у провідних демократичних країнах світу, однак із деякими застереженнями, пов'язаними із труднощами періоду становлення демократичної правової держави, намаганням окремих політичних сил та олігархічних кланів вплинути на його діяльність, низьким рівнем правової свідомості та правової культури громадян,

наявністю незначного досвіду функціонування та проблемою визначення правового статусу Конституційного Суду України, його місця в системі поділу влади нашої держави.

Проблемні питання організації та діяльності Конституційного Суду України досліджували такі вітчизняні вчені, як О. Батанов, І. Берестова, А. Георгіца, В. Гергелійник, Ю. Грошевий, В. Джузь, І. Домбровський, Р. Калюжий, М. Кельман, В. Ковальчук, М. Козюбра, О. Константиї, О. Копиленко, М. Костицький, П. Мартиненко, О. Марцеляк, О. Мироненко, Л. Москвич, О. Петришин, В. Погорілко, Ю. Ремескова, М. Савенко, М. Савченко, А. Селіванов, В. Скомороха, П. Стецюк, М. Тесленко, Ю. Тодика, Ю. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, Л. Юзьков та ін. Однак предметом досліджень вітчизняних вчених-правознавців були в основному окремі питання організації Конституційного Суду України, порядку здійснення ним окремих видів повноважень, ролі цього органу в механізмі правової охорони Конституції. Тоді як питанням правової природи цього органу, його місця в системі розподілу влад у юридичній доктрині приділялось недостатньо уваги. Крім того, внесення змін до Основного Закону держави стосовно статусу Конституційного Суду України, а також прийняття нового Закону, який регулює його діяльність, не сприяло чіткому визначенню місця даного органу в системі розподілу влад, а швидше призвело до посилення наукової дискусії із цього приводу.

Саме тому метою статті є дослідження правової природи Конституційного Суду України, аналіз особливостей цього органу, які відрізняють його від судів системи судоустрою, а також визначення місця Конституційного Суду в системі розподілу влад в Україні.

У вітчизняній юридичній науці досить поширеною є думка,

що Конституційний Суд України є частиною судової влади. Зокрема, до прихильників віднесення Конституційного Суду України до судової гілки влади відносяться: І. Берестова [1, с. 156], М. Козюбра [2, с. 20–25], О. Константиї [3, с. 37], М. Костицький, Н. Кушакова-Костицька [4, с. 105], Л. Москвич [5, с. 73], Ю. Ремескова [6, с. 121], В. Скомороха [7, с. 11; 8, с. 14], В. Шаповал [9, с. 120] та ін. Так, В. Скомороха вважає, що Конституційний Суд України є однією з ланок єдиної судової влади який здійснює судочинство шляхом конституційного правосуддя [7, с. 11]. При цьому вчений зауважує, що статус Конституційного Суду України в межах судової гілки є особливим, оскільки як спеціалізований суд він стоїть у межах своєї компетенції над судами загальної юрисдикції, які не можуть вирішувати питання конституційності правових актів, офіційного тлумачення Конституції України [8, с. 14].

Л. Москвич відносить Конституційний Суд України до судової гілки влади, ґрунтуючись на змісті ст. 6 Конституції України, яка визначає, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову та враховуючи обсяг компетенції Конституційного Суду, зміст його повноважень. На думку вченої, такий підхід не суперечитиме Конституції України, оскільки там немає жодної норми, яка б заперечила віднесення Конституційного Суду до системи органів судової влади. На думку вченої, змістом діяльності Конституційного Суду є юридичний спір (відповідність конституції актів політичних інститутів), а будь-який юридичний спір підпадає під юрисдикцію судів (ч. 3 ст. 129 Конституції України). Крім того, делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються (ч. 2 ст. 129 Конституції України). Із

цього, на думку Л. Москвич, впливає, що, по-перше, Конституційний Суд є саме судом у власному змісті інституту судової влади, по-друге, його юрисдикція (конституційна) має бути відмінною від юрисдикції (конституційної) інших органів. Ураховуючи все це, правовий статус Конституційного Суду має визначатися як орган судової конституційної юрисдикції [5, с. 73]. Цю позицію підтримує Ю. Ремєскова [6, с. 121].

М. Костицький, Н. Кушакова-Костицька стверджують, що при певній автономії Конституційний Суд України входить до єдиної системи судової влади, є органом правосуддя та здійснює конституційне судочинство (як один із різновидів судочинства). Вагомим аргументом на користь цієї позиції зазначені вчені вважають запровадження інституту конституційної скарги [4, с. 105]. Цю позицію підтримує І. Берестова, яка вважає, що можливість Конституційного Суду України бути повноцінним судом є контроверсійно нормативно закріпленою, адже хоча Конституційний Суд України прямо не визначено як судовий орган у розділі VIII «Правосуддя», а закріплено його статус в розділі XII Основного Закону України, однак Конституційний Суд України здійснює процесуальну юрисдикційну діяльність щодо захисту прав і основних свобод людини і громадянина, якій притаманні риси судочинства, серед іншого шляхом розгляду конституційних скарг (ст. 55, 151¹ Конституції України) [1, с. 156].

На переконання О. Константо, навіть після внесення змін до Конституції України Законом № 1401-VIII від 2 червня 2016 року Конституційний Суд України, незважаючи на те, що не згадується в розділі VIII «Правосуддя», не втратив статусу органу судової влади, а навпаки – посилюється в гарантіях своєї незалежної діяльності в якості автономного від судів

загальної юрисдикції органу правосуддя, спеціалізованого на вирішенні найбільш суспільно значимих конституційних спорів, які виникають під час застосування норм Основного Закону України вищими суб'єктами державної влади [3, с. 37].

Категорично не погоджуючись із вищевикладеними позиціями, вважаємо за необхідне зазначити, що, на нашу думку, після виключення Законом № 1401-VIII від 2 червня 2016 року [10] згадки про Конституційний Суд України з розділу XIII Конституції України «Правосуддя» можна з упевненістю говорити про неприпустимість віднесення його до судової гілки влади.

Про неналежність Конституційного Суду України до судової гілки влади свідчить і низка особливих рис, які відрізняють цей орган від судів системи судоустрою. На підтвердження нашої позиції вважаємо за необхідне проаналізувати, зокрема, співвідношення правового статусу Конституційного Суду України із статусом судів системи судоустрою.

Насамперед, варто вказати, що відрізняється нормативна база, яка регулює діяльність Конституційного Суду і судів системи судоустрою. На суттєві особливості конституційно-правового статусу органу конституційного контролю в порівнянні з судами системи судоустрою вказує Конституція України, яка закріплює правовий статус і повноваження Конституційного Суду України у спеціальному розділі XII «Конституційний Суд України», окремо від розділу VIII «Правосуддя». Крім цього, різним є поточне законодавство, що регулює діяльність Конституційного Суду та судів системи правосуддя.

Діяльність судів системи судоустрою регулюється Законом України «Про судоустрій і статус судів» [11], який визначає правові засади організації судової влади в Україні, систему судів загальної юрисдикції,

статус суддів, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування, систему і порядок забезпечення діяльності судів та інші важливі питання судоустрою і статусу суддів.

Діяльність Конституційного Суду України регулюється новим Законом «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року [12], який було прийнято на основі змін до Основного Закону України в частині функцій та повноважень Конституційного Суду України. У цілому новий Закон став комплексним нормативно-правовим актом, який на законодавчому рівні регулює не лише матеріально-правові, а й низку структурних та процесуальних аспектів діяльності єдиного органу конституційного контролю.

Окрім того, залежно від спеціалізації справ суди системи судоустрою керуються у своїй діяльності відповідними процесуальними кодексами, процедура ж реалізації конституційного контролю у Конституційному Суді регулюється Законом «Про Конституційний Суд України» та Регламентом Конституційного Суду України.

Існують відмінності і у питаннях способів формування і складу Конституційного Суду і судів системи судоустрою. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди системи судоустрою утворюються, у тому числі шляхом реорганізації, та ліквідовуються шляхом прийняття закону Верховною Радою України за пропозицією Президента України після консультацій з Вищою радою правосуддя [11]. Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом (ст. 128 Конституції України) [13].

Що стосується Конституційного Суду України, то рівне право призначати суддів мають однаковою мірою три суб'єкти державно-правових відносин: Парламент, Президент України та з'їзд суддів України. Згідно

зі ст. 148 Конституції України та ст. 9 Закону України «Про Конституційний Суд України» Суд складається з 18 суддів: шість із них призначає Президент України, шість – Верховна Рада України і шість – з'їзд суддів України. Суддя Конституційного Суду України призначається терміном на дев'ять років без права бути призначеним повторно (ст. 16 Закону). Законодавством передбачено конкурсні засади відбору суддів Конституційного Суду.

Наступне, на що варто звернути увагу, – це принципи діяльності Конституційного Суду. В. Шаповал, зокрема, на підставі на схожості основних засад діяльності Конституційного Суду та судів системи судоустрою називає Конституційний Суд України активним носієм судової влади [9, с. 120]. Дійсно, ст. 149 Конституції України поширює загальний принцип незалежності суддів, гарантії цієї незалежності і на суддів Конституційного Суду України. Ч. 4 ст. 148 Основного Закону України визначає вимоги щодо несумісності займаної посади суддею Конституційного Суду, які є аналогічними з вимогами несумісності, встановленими для судів загальної юрисдикції. А ст. 149¹ Конституції передбачає підстави звільнення суддів Конституційного Суду з посади, які є практично аналогічними підставам звільнення суддів судів загальної юрисдикції, які закріплені у ст. 126 Основного Закону. Законом «Про Конституційний Суд України» закріплено принцип незалежності, гласності, повного і всебічного розгляду справ, колегіальності, чим також керуються суди. Слід зазначити, що принцип законності, яким керуються всі суди, є обов'язковим і для Конституційного Суду України у вигляді принципу конституційної законності, яка є ядром, вищим проявом законності у державному та суспільному житті [14, с. 46].

Однак принцип змагальності, який є основоположним принципом

здійснення правосуддя в судах системи судоустрою в якості засад діяльності Конституційного Суду України ні Конституцією, ні законодавством не передбачений. Це свідчить про те, що повноваження Конституційного Суду – це не повноваження по здійсненню правосуддя, це дещо інше. Це контрольні повноваження, спрямовані на забезпечення дотримання принципу поділу влади, рівноваги у здійсненні повноважень між органами загальнодержавного та регіонального (місцевого) рівня, а також забезпечення законодавчого органу від прийняття актів, які суперечитимуть волі та інтересам народу як єдиного джерела влади в демократичній державі.

Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 147 Конституції [13] та ст. 2 Закону «Про Конституційний Суд України» [12] діяльність Конституційного Суду ґрунтується також на принципах верховенства права та обґрунтованості прийнятих ним рішень і висновків. Тобто поряд із принципами, властивими діяльності всіх органів судової влади в Україні, чинне законодавство визначає як обов'язкові для Конституційного Суду України і такі, відповідно до яких діють глава держави, законодавча та виконавча влада [15, с. 14].

Важливе значення для відмежування Конституційного Суду України та судів системи судоустрою має аналіз співвідношення їхніх функцій. Якщо функції судів системи судоустрою розуміють як напрями, види і форми діяльності з вирішення правових конфліктів, спорів у сфері цивільного, господарського, адміністративного та кримінального судочинства, що здійснюється виключно судами на підставах, у межах та порядку, передбачених Конституцією і законами України, то визначення функцій Конституційного Суду України, їхніх видів і ознак залишається дискусійним, попри значні здобутки вітчизняної та зарубіжної юридичної науки у вивченні цієї проблеми [16].

Відповідно до ч. 1 ст. 147 Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції. Це означає, що він наділений особливою функцією – функцією конституційного контролю. Тобто Конституційному Суду надано право у встановленій Конституцією і законом формі здійснювати контроль за органами усіх гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової, сприяти усуненню конфронтаційних тенденцій між ними. Це означає, що за своєю функціональною природою він відноситься до вищого щабля державної влади. На нашу думку, функція конституційного контролю пронизує усі напрями діяльності Суду, визначає особливий правовий статус Конституційного Суду України в системі органів публічної влади, притаманну йому якість єдиного органу, який здійснює конституційний контроль в Україні [15, с. 15].

Конституційний Суд та суди системи судоустрою відрізняються і процесуальними формами здійснення своїх повноважень. Здійснення конституційного контролю Конституційним Судом України передбачає наявність спеціальної процедури його реалізації. Існує певна схожість процедури реалізації конституційного контролю, що здійснюється Конституційним Судом України із судовим провадженням. Однак процедура конституційного контролю має чимало особливостей. Зокрема, це стосується кола суб'єктів звернення до Конституційного Суду України, предмета конституційного контролю, кола учасників та процедури реалізації конституційного контролю. Законодавство передбачає як загальний порядок провадження в справах у Конституційному Суді України (глава 10 Закону),

так і особливості конституційного провадження щодо розгляду окремих категорій справ (глави 11, 12 Закону).

Відрізняється і юридична природа актів Конституційного Суду України та судів системи судоустрою. Дослідження особливостей актів Конституційного Суду України дає всі підстави стверджувати, що вони мають нормативно-правову природу, передбачають регулювання найважливіших суспільних відносин, розраховані на всіх учасників правовідносин або їх певну частину, а також на багаторазове застосування при правовому регулюванні відповідних суспільних відносин [17, с. 148].

Стаття 151² Конституції визначає, що рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточною і не можуть бути оскаржені. Чого не можна сказати про рішення судів загальної юрисдикції, і навіть вищого органу у цій системі. Відповідно до ч. 5 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус судів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановях Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Крім того, висновки щодо застосування норм права, викладені в постановях Верховного Суду, враховуються іншими судами під час застосування таких норм права. Тобто суди загальної юрисдикції лише мають враховувати висновки Верховного Суду, викладені в його постановях, що не вказує на загальну обов'язковість [18, с. 99, 100]. З іншого боку, у своїй діяльності суди загальної юрисдикції повинні керуватися, крім Конституції і законів України, також актами Конституційного Суду, в силу їх загальнообов'язковості.

Таким чином, підводячи підсумки аналізу співвідношення правового статусу Конституційного Суду України та

судів системи судоустрою, ми можемо визначити особливості, які відрізняють Конституційний Суд. Такими особливостями є: спеціальна система законодавства, яке регулює порядок діяльності Конституційного Суду, відмінність у формуванні між судами системи судоустрою і Конституційним Судом, відмінності у процесуальних формах здійснення повноважень, різна предметна компетенція, відмінності у юридичній природі актів Конституційного Суду України та судів системи судоустрою.

Це дозволяє зробити висновок про те, що організаційно і функціонально даний орган не входить до системи судової влади, як до інших гілок влади. Він є носієм державної влади, який здійснює особливу, лише йому притаманну функцію – функцію конституційного контролю, і має спеціальне призначення в державі – забезпечення прав і свобод людини і громадянина, збереження збалансованості між гілками влади, забезпечення верховенства Конституції, виступає запобіжником порушень конституційного правопорядку. Саме у цьому контексті, як справедливо зазначає С. Вітвіцький, Конституційний Суд України виступає окремим – вищим – суб'єктом контролю діяльності публічної адміністрації в ієрархії системи суб'єктів контролю [19, с. 228]. І саме такий його статус – органу конституційного контролю – необхідно закріпити на конституційному та законодавчому рівні.

На підставі аналізу особливостей правової природи Конституційного Суду України можна стверджувати, що цей орган, організаційно і функціонально не входячи до жодної з гілок влади, є гарантом ефективного функціонування системи розподілу влад. Його можна вважати найважливішим елементом системи стримувань і противаг: обмежуючи зловживання владою, він виступає важливою гарантією

дотримання конституційно передбаченої системи стримувань і противаг [20, с. 133; 21, с. 88]. Конституційний Суд повинен сприяти недопущенню узурпації державної влади. Здійснюючи конституційний контроль як вид державного контролю, він повинен забезпечити обмеження самої державної влади на користь права. Сама функція конституційного контролю є найбільш вагомим фактором стримування суб'єктів владних повноважень від перебирання на себе повноважень, не властивих їх статусу, і, як наслідок, – досягнення прийнятного балансу між гілками влади, розумної рівноваги всієї системи влади.

Однак для того щоб ефективно реалізовувати функцію конституційного контролю і бути тим гарантом забезпечення балансу влади, Конституційний Суд України повинен перебувати поза політичним впливом. Звичайно, одним із призначень Конституції як Основного закону є визначення меж політичних відносин. Однак Конституційний Суд, застосовуючи ті чи інші конституційні норми, повинен вирішувати не політичні, а правові питання, стримуючи політику у встановлених конституційно-правових рамках, тим самим здійснюючи опосередкований вплив на політичні відносини, виступаючи одночасно не як учасник політичного процесу, а як захисник Конституції і права в цілому [22, с. 96]. Політична незаангажованість органу конституційного контролю має принципове значення, адже політично залежний Конституційний Суд України автоматично стає неспроможним виконувати свої повноваження. При цьому слід враховувати, що суспільна легітимність у вітчизняного органу конституційного контролю на сьогодні є досить проблемною, рівень суспільної довіри до нього є надзвичайно низьким. Так, згідно з дослідженням Центру Разумкова станом на лютий 2020 року Конституційному

Судові не довіряло 60,5% населення України і повністю довіряло лише 2,2% [23]. Причому тенденція недовіри до органу конституційного контролю в Україні, на жаль, стійка. Так, станом на жовтень-листопад 2020 року згідно з дослідженнями цього ж Центру Разумкова рівень повної недовіри до Конституційного Суду України складає вже 65% громадян [24]. Для порівняння варто зазначити, що, наприклад, приблизно 70 % громадян США, ФРН, Канади та понад 80 % громадян Ізраїлю задоволені тим, виконують свої обов'язки органи конституційного контролю у їхніх країнах.

У такій ситуації низької суспільної легітимності майбутнє Конституційного Суду України як державної інституції значною мірою залежить від того, наскільки юридично обґрунтованими будуть його рішення. Адже намагання втілити політичні інтереси окремих можновладців та олігархічних кланів шляхом прийняття юридично непереконливих, необґрунтованих рішень органом конституційного контролю не надасть таким рішенням жодної юридичної ваги і викликатиме питання щодо можливості їх виконання відповідними органами публічної влади.

Виходячи з результатів проведеного дослідження, слід зазначити, що Конституційний Суд України організаційно та функціонально знаходиться поза межами як судової, так і інших гілок влади, і знаходиться у сфері забезпечення державної організації в цілому, будучи органом держави, який, здійснюючи конституційний контроль, забезпечує реалізацію державної влади. Він є вищим конституційним органом в механізмі публічної влади України, який володіє правом контролю щодо всіх інших органів публічної влади. Метою конституційного контролю, який здійснюється Конституційним Судом, є припинення спроб будь-якої гілки влади перевищити

свої конституційні повноваження або здійснювати їх реалізацію в неконституційний спосіб.

Важливе значення для ефективного здійснення повноважень Конституційним Судом України має питання розмежування політики і права у його діяльності. Конституційний Суд України є важливим елементом політичної системи, однак політична функція цього органу може і повинна здійснюватись лише у формі конституційного контролю. Саме у цьому випадку позиція Конституційного Суду як органу, який здійснює державний контроль за станом конституційної законності, має правове значення і юридичні наслідки, обов'язкові для

учасників конституційно-правових відносин. Незалежність Конституційного Суду України від сфери політики є однією із ключових передумов забезпечення верховенства Конституції України і реального поділу влади. У зв'язку з вищезазначеним подальшого вивчення потребують питання вдосконалення формування Конституційного Суду України, функціональні та процесуальні аспекти його діяльності з метою визначення місця цього органу в механізмі державної влади як органу незалежного, політично незаангажованого, який виступає як гарант забезпечення чіткого розподілу влади та конституційної законності в державі.

Список використаних джерел

1. Берестова І.Е. Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів: загальні положення. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 154–159.
2. Козюбра М.І. Конституційний Суд в системі органів державної влади. *Державно-правова реформа в Україні* : матеріали наук.-практ. конф., листоп. 1997 р. Київ, 1997. С. 20–25.
3. Константий О. Щодо місця Конституційного Суду України в механізмі державної влади (за результатами внесення змін до Основного Закону в частині правосуддя). *Український часопис конституційного права*. 2018. Часопис 3. С. 31–38.
4. Костицький М., Кушакова-Костицька Н. Про вдосконалення парадигми діяльності Конституційного Суду України на сучасному етапі. *Вісник Конституційного Суду України*. 2019. № 5. С. 101–107.
5. Москвич Л.М. Статус Конституційного Суду України в контексті конституційної реформи 2016 р. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали II Міжнар. наук.-практич. конф. (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.) / [редкол.: О. В. Щербанюк та ін.]. Чернівці, 2018. С. 72–74.
6. Ремескова Ю.О. Особлива роль Конституційного Суду України у захисті конституційних прав і свобод людини. *Судоустрій. Прокуратура та адвокатура*. 2018. № 2(37). С. 119–125.
7. Скомороха В.Є. Конституційний Суд України в механізмі державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.02. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2001. 19 с.
8. Скомороха В. Окремі питання поділу влади і юрисдикція Конституційного Суду України. *Право України*. 1998. № 5. С. 8–17.
9. Шаповал В.Н. Проблемы становления конституционной юрисдикции в Украине. *Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии : дайджест официальных материалов и публикаций в периодической печати*. 2004. № 10(2). С. 119–124.
10. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2.06.2016 р. № 1401-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n2>.
11. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (редакція від 20.06.2020 р.). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

12. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII (редакція від 20.03.2020 р.). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : zakon.rada.gov.ua/go/2136-19.

13. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (редакція від 1.01.2020 р.). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text>.

14. Івановська А.М. Законність, конституційна законність та конституційність як засади здійснення конституційного контролю : до питання співвідношення понять. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 43–46.

15. Івановська А.М. До питання про місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади. *Університетські наукові записки*. 2015. № 1(53). С. 12–26.

16. Карпечкін П.Ф. Співвідношення функцій судів загальної юрисдикції та Конституційного Суду України в контексті судової реформи. URL : [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/72B8E4BBF0E079F6C2257AF4003AB4C5?OpenDocument](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/72B8E4BBF0E079F6C2257AF4003AB4C5?OpenDocument).

17. Івановська А.М. Місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади. *Публічна влада в Україні: проблемні аспекти та шляхи вдосконалення* : колективна монографія. Кол. авторів ; за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О.М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 391 с.

18. Решота В. Правова природа рішень Верховного Суду України в адміністративному судочинстві у контексті забезпечення права на справедливий суд. *Публічне право*. 2015. № 2(18). С. 96–102.

19. Вітвіцький С.С. Контроль як гарантія законності публічної адміністрації : дис... д-ра юрид. наук : 12.02.07. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро. 2016. 480 с.

20. Тодыка Ю. Конституция Украины : проблемы теории и практики : монография. Харків : Факт, 2000. 608 с.

21. Скрипнюк О. Конституція України та її функції: проблеми теорії та практики реалізації. До десятої річниці прийняття Конституції України. Київ : Академія правових наук України, 2005. 168 с.

22. Тесленко М.В. Судебный конституционный контроль в Украине : монография ; вступ. ст. В. Ф. Погорилко. Київ : Ин-т государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины, 2001. 344 с.

23. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р. соціологія). *Разумков центр*. URL : azumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-oriiientatsii-gromadian-liutyi-2020r.

24. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (жовтень-листопад 2020 р. соціологія). *Разумков центр*. URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-oriiientatsii-gromadian-zhovten-lystopad-2020r>.

Буханевич О. М., Івановська А. М. Конституційний Суд України: до питання про місце в системі розподілу влад

У статті проаналізовано правову природу Конституційного Суду України, визначено особливості цього органу, які відрізняють його від судів системи судоустрою, а також визначено місце Конституційного Суду в системі поділу влади в Україні.

Характеризуючи співвідношення правового статусу Конституційного Суду України та судів системи судоустрою, автори визначили такі відмінні риси: спеціальна система законодавства, що регулює порядок діяльності Конституційного Суду,

відмінність у формуванні між судами системи судоустрою та Конституційним Судом, відмінності у процесуальних формах здійснення повноважень, різна предметна компетенція, відмінності в юридичній природі актів Конституційного Суду України та судів системи судоустрою.

На підставі аналізу особливостей правової природи Конституційного Суду України визначено, що цей орган, організаційно і функціонально не входячи ні в одну з гілок влади, є гарантом ефективного функціонування системи поділу влади. Він знаходиться у сфері забезпечення державної організації в цілому, будучи органом держави, який, здійснюючи конституційний контроль, забезпечує реалізацію державної влади.

Акцентується увага на тому, що для того, щоб ефективно реалізовувати функцію конституційного контролю і бути тим гарантом забезпечення балансу влади, Конституційний Суд України повинен знаходитися поза політичним впливом, його політична функція може і повинна здійснюватися тільки у формі конституційного контролю. Саме в цьому випадку позиція Конституційного Суду як органу, який здійснює державний контроль за станом конституційної законності, має правове значення і юридичні наслідки, обов'язкові для учасників конституційно-правових відносин. Незалежність Конституційного Суду України від сфери політики є однією із ключових передумов забезпечення верховенства Конституції України та реального поділу влади.

Ключові слова: Конституційний Суд України, суди системи судоустрою, державний контроль, конституційний контроль, поділ влади, верховенство Конституції.

Буханевич А. Н., Ивановская А. Н. Конституционный Суд Украины: к вопросу о месте в системе разделения властей

В статье проанализирована правовая природа Конституционного Суда Украины, определены особенности этого органа, которые отличают его от судов системы судостройства, а также определено место Конституционного Суда в системе разделения властей в Украине.

Характеризуя соотношение правового статуса Конституционного Суда Украины и судов системы судостройства, авторы определили следующие отличительные особенности: специальная система законодательства, регулирующего порядок деятельности Конституционного Суда, различие в формировании между судами системы судостройства и Конституционным Судом, различия в процессуальных формах осуществления полномочий, разная предметная компетенция, различия в юридической природе актов Конституционного Суда Украины и судов системы судостройства.

На основании анализа особенностей правовой природы Конституционного Суда Украины определено, что этот орган, организационно и функционально не входя ни в одну из ветвей власти, является гарантом эффективного функционирования системы разделения властей. Он находится в сфере обеспечения государственной организации в целом, являясь органом государства, который, осуществляя конституционный контроль, обеспечивает реализацию государственной власти.

Акцентируется внимание на том, что для того чтобы эффективно реализовывать функцию конституционного контроля и быть тем гарантом обеспечения баланса власти, Конституционный Суд Украины должен находиться вне политического влияния, его политическая функция может и должна осуществляться только в форме конституционного контроля. Именно в этом случае позиция Конституционного Суда как органа, осуществляющего государственный контроль за состоянием конституционной законности, имеет правовое значение и юридические последствия, обязательные для участников конституционно-правовых отношений. Независимость Конституционного Суда Украины от сферы политики является одной из ключевых предпосылок обеспечения верховенства Конституции Украины и реального разделения властей.

Ключевые слова: Конституционный Суд Украины, суды системы судостройства, государственный контроль, конституционный контроль, разделение властей, верховенство Конституции.

Bukhanevych O., Ivanovska A. The Constitutional Court of Ukraine: to the question of the place in the system of separation of powers

The article analyzes the legal nature of the Constitutional Court of Ukraine, outlines the features of this body that distinguish it from the courts of the judiciary, and identifies the place of the Constitutional Court in the system of separation of powers in Ukraine.

Characterizing the relationship between the legal status of the Constitutional Court of Ukraine and the courts of the judiciary, the authors identified the following distinctive features: special system of legislation governing the Constitutional Court, differences in the formation of the judiciary and the Constitutional Court, differences in procedural forms of powers, different subject competence, differences in the legal nature of acts of the Constitutional Court of Ukraine and courts of the judicial system.

Based on the analysis of the peculiarities of the legal nature of the Constitutional Court of Ukraine, it is determined that this body, organizationally and functionally is not included in any of the branches of government, is the guarantor of the effective functioning of the system of separation of powers. It is in the sphere of ensuring the state organization as a whole, being a body of the state, which, exercising constitutional control, ensures the implementation of state power.

Emphasis is placed on the fact that in order to effectively implement the function of constitutional control and to be the guarantor of the balance of power, the Constitutional Court of Ukraine must be outside political influence, its political function can and should be exercised only in the form of constitutional control. In this case the position of the Constitutional Court as a body that exercises state control over the state of constitutional legality has legal significance and legal consequences that are binding on the participants in constitutional and legal relations. The independence of the Constitutional Court of Ukraine from the sphere of politics is one of the key preconditions for ensuring the supremacy of the Constitution of Ukraine and the real separation of powers.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, courts of judicial system, state control, constitutional control, separation of powers, supremacy of the Constitution.